

בלי איומים ואזהרות, עם חדווה וגאווה יהודית: איך מטמיעים ערכים בימינו?

רחל שיף הייתה נערה בווינה לפני כ-130 שנה. רחל התברכה בקול מופלא שנודע בקהילה החרדית והתגלגל לאוזנו של סוכן זמרים באופרה של ווינה. אותו סוכן צד כישרונות צעירים ומצא הזדמנות להתגנב לאירוע נשי ולהתרשם מקולה. הוא יצא מכליו לשמע ילדת הפלא ופגש אותה בחשאי. הוא הציע לה לעלות אל בימת האופרה הווינאית, ההיכל שהעלה את הכישרונות הגדולים באירופה.

רחל נקרעה: מצד אחד שכר, תהילה, וכל מה שצעירה יכולה לבקש. מצד שני, ההתערות בחברה הגבוהה הובילה לקץ החיים היהודיים. האנטישמיות הכריחה רבים מיהודי התקופה להתנצר, במטרה להצליח בעולם החדש ורחל לא ידעה מנוח. היא ידעה כמה מסוכן ללכת, אבל יותר קשה היה לוותר.

היא פנתה אל האדמו"ר אברהם יהושע השיל מקופישטניץ שהתגורר בווינה. האדמו"ר שאל ברגישות: "בתי, למה את רוצה להצטרף לאופרה?! כסף? פרסום? הכרה?". היא ענתה שזה לא הכסף, יש לה הכל, אבל ההזדמנות להתפרסם ולזכות בתהילה קורצת לה. כולם יכירו את שמה. האדמו"ר חשב ואמר: "ואם אבטיח לך ילד ששמו יתפרסם בכל העולם היהודי ויעניק לך נחת נצחי בעולם הזה ובעולם הבא – תסכימי לוותר?!". רחל שיף ניגבה את דמעותיה והסכימה.

היא התחתנה עם יהודי בשם יוסף צבי ווזנר ונולד להם בן בשם שמואל ווזנר. יד נעלמה שמרה עליו. רגע לפני המלחמה, הייתה לו סייעתא דשמיא לעלות עם רעייתו על אנייה לארץ ישראל ולברוח מיבשת האש והכבשן. כשהגיעה האנייה לחופי הארץ, נגמר לה הדלק ושמואל ורעייתו קפצו למים והגיעו בשחייה לחוף נתניה. כאן זרחה שמשו והוא הפך להיות "הרב שמואל וואזנר", שלא היה יהודי דתי שלא הכיר את שמו. סדרת ספריו "שבט הלוי" החשיבה אותו לפוסק הדור והוא האריך ימים עד גיל 101, כשמאה אלף איש מלווים אותו בדרכו האחרונה.

מספרים כי הרב דן סגל שאל את הרב ווזנר האם הסיפור אודות אמו נכון? הרב השיב כי אמו לא סיפרה לו את הסיפור, אבל כשעזבתי את הבית כדי ללמוד בישיבת חכמי לובלין, אימא הניחה יד על כתפי ואמרה: תתמיד בכל כוחותיך, כי לעולם לא תדע מה שילמתי עבור התורה שלך".

הסיפור המדהים נושא משמעויות רבות, אחת מהן היא הגאונות החינוכית של האדמו"ר מקופישטניץ. הוא היה יכול לאיים עליה, להזהיר או להפחיד אותה ממה שצפוי לה, אבל הייתה בו הגאונות לעשות את ההיפך ולהבטיח **תהילה תמורת תהילה**. כבוד תמורת כבוד. את רוצה טוב? היהדות היא הדבר הטוב ביותר. רוצה אושר? הצלחה? היהדות היא האושר והצלחה הנצחיים עלי אדמות.

זה האתגר החינוכי כיום: להעניק **חדווה יהודית**. הדור שלנו אינו פוחד, הוא אינו נבהל מאיומים ואזהרות. הדור הזה אומר: אני כבר אמציא סטארט-אפ ואתגבר על הבעיה... תמורת זאת, הילדים שלנו מבקשים גדלות. הם רוצים להיות חלק ממה שהם אמת, משמעותי ומשנה חיים. ולכן עתיד החינוך תלוי בכך **שנאהב ונאהב**. שנייצר **סיפור משפחתי** ונעריך את היהדות בתור הדבר הנעלה והנשגב.

אנו רוצים להציג מהפכה במילה אחת. פריצת דרך חינוכית באמצעות פשט מהפכני במילה אחת. העיון שלנו היום הוא: איך מאהיבים הגבלות? כיצד מצפה התורה מהכוהנים המבוגרים, להנחיל לבניהם הקטנים את ההגבלות הנדרשות מזרע הכהונה? מילא מה שאסור לכל – אסור לכל, אבל איך מנחילים לילדי הכהנים את הפער בינם לחבריהם ואת העובדה שלהם אסור לטייל במקומות שיש בהם חשש עצמות מתים או שרק להם אסור להתחתן עם גרושה וגירות וכיו"ב?

אדמו"ר חב"ד הציעו פשט חדש במילה "להזהיר", ובכך יצרו כלי מאיר להטמעת איסורים ואזהרות.

ב. פרשת "אמור" פותחת עם הגבלות החיים הנדרשות מהכוהנים. שתי ההגבלות העיקריות הן איסור טומאה למת ואיסור נישואים לחלק מהנשים. כהן הדיוט אסור להתקרב למת (שאינו משבעת קרוביו)

בשום דרך: לשאת, לגעת, לשהות במקום סגור או אפילו לצעוד מעל מקום סגור שיש בו מת. בנוסף, כהן הדיוט אסור להתחתן עם גרושה, גיורת, זונה וחללה שנולדה מנישואי כהן לאסורה לו. אצל כהן גדול, שני האיסורים חמורים הרבה יותר: הוא אינו רשאי להיטמא אפילו לקרוביו, ואסור בנישואים גם לאישה אלמנה, אלא רק לבתולה בלבד.

הרעיון מאחורי האיסורים הוא שכוהן נתבע לחיי שלמות. הוא מייצג את הקדושה, הוא משרת המלך ולכן צריך לחיות חיים עילאיים. כיון שכן, אסור לו להיטמא למת, שמסמל את ההיפך מהקדושה שהיא 'חיה' לעולם, ככתוב "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום". מאותה סיבה, אסור לו להינשא לאישה שכבר הייתה לאיש ונפרדה ממנו בצער (וקל וחומר זונה וחללה) - דבר המסמל פחיתות מדרגה. [לשבר את האוזן: עד לפני עשרות שנים, היה אסור לבן המלוכה הבריטי להינשא לאישה גרושה. המלך אדוארד השמיני נאלץ לוותר על כסאו בגלל נישואיו לגרושה].

בנוסף לעצם האיסור, פותחת התורה עם חידוש גדול שמובא רק בשני מקומות נוספים בכל התורה:

1. ויקרא כא, א: ויאמר ה' אל משה אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת אלהם לנפש לא יטמא בעמיו.

כל אחד תמה על כפלות ציווי האמירה - "אמור אל הכהנים ... ואמרת אליהם". למה פעמיים? אומרים חז"ל במסכת יבמות: "אמור ואמרת - להזהיר גדולים על הקטנים".

למרות שמדאורייתא אין מצוות חינוך, ולכן אם כהן קטן נכנס מעצמו למקום טומאה, אין חייבים להפרישו, בכל זאת מלמדת התורה חידוש: "אמור ... ואמרת - להזהיר גדולים על הקטנים". אסור לכוהנים המבוגרים להכניס בידיהם את הקטנים למקום טומאה.

האיסור חוזר בשני מקומות נוספים בכל התורה וחכמים למדו מכך איסור כללי לכל המצוות:

יבמות קיד, א: 'לא תאכלום כי שקץ הם' - לא תאכלום [תאכלום נקרא כמו 'תאכלום'] - להזהיר גדולים על הקטנים .. דלא ליספו ליה בידיהם. 'כל נפש מכם לא תאכל דם' - להזהיר גדולים על הקטנים ... דלא ליספו להו בידיהם. 'אמור ואמרת' - להזהיר גדולים על הקטנים ... דלא ליטמו להו בידיהם.

למרות שאם הקטן לוקח מעצמו שרץ או דם, אין חיוב מדאורייתא לחנכו ולהפרישו מאיסור, בכל זאת מחדשת התורה שאסור לגדולים לתת לו איסור בידיהם. חכמים למדו מכאן לכל התורה, שאסור לתת איסור אפילו לתינוק בן יומו, כמו להאכילו בשר וחלב וכיו"ב.

לשלמות העניין ראוי לציין כי חכמים הוסיפו מצוות חינוך על האב. ולכן, למשל, אבא כהן חייב מדרבנן לחנך את בנו שהגיע לגיל הבנה, לכל איסורי כניסה למקומות טומאה ולהפרישו אם נכנס מעצמו.

רמב"ם הלכות אבל ג, יב: כהן קטן הרי הגדולים מזהרים שלא יטמאוהו, ואם בא להטמא מעצמו אין בית דין מצווין עליו להפרישו. אבל אביו צריך לחנכו בקדושה [מדרבנן].

כאן עולות כמה קושיות: ראשית, השאלה הכללית בה פתחנו: איך מחנכים ילד להיות שונה מכולם? כיצד מסבירים לו שלכולם מותר לבקר חבר חולה בבית רפואה ורק לו יש אזהרה איפה להיכנס?

שנית ולגופם של דברי חז"ל: איך אפשר לדרוש את המילים "אמור ואמרת" לעניין אזהרת גדולים על הקטנים והרי יש כלל פשוט ש"אמור" הוא לשון רכה ותחנונים ואילו "דבר" הוא לשון קשה?

אור החיים: למה שינה מסדר הרגיל בכל התורה לומר 'דבר אל' וגו'? [והרי לשון 'דבר' מתאים יותר שהוא לשון קשה, בניגוד ללשון 'אמור' שהוא רק תחנונים, כדברי רש"י בהעלותך יב, א: 'ותדבר מרים במשה' - אין דבור בכל מקום אלא לשון קשה, וכן 'דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות'. ואין אמירה בכל מקום אלא תחנונים, כמו 'ויאמר אל נא אחי תרעו', 'ויאמר שמעו נא דברי' וכל נא לשון בקשה].

עוד מקשה הרבי על הלשון 'להזהיר':

ליקוטי שיחות ז/151 הערה 23: יש להבין הלשון 'להזהיר גדולים על הקטנים', דלכאורה היה יכול לכתוב דין זה גם בלשון אחר? ובפרט לפי מה שכתב הרא"ם ריש פרשתנו והבית יוסף או"ח סימן שמג שמשמע שצריך להזהיר את הקטנים לפרוש מאיסור, והרי זה לא להלכה כנ"ל?

הרי הלשון "להזהיר גדולים על הקטנים" יכול ליצור טעות, כאילו חייבים להפריש את הקטנים מאיסור בדרך אקטיבית, בה בשעה שלהלכה אין חובה כזו דאורייתא? לכן היה מתאים יותר לצוות בלשון אחרת, כמו 'לא יתנו הגדולים על הקטנים', כמו 'לפני עור לא תתן מכשול' וכיו"ב?

בקיצור: איזו דרך חינוכית רומזים התורה וחז"ל בבחירת המילים המיוחדות "אמור" ו"להזהיר"?

הבה נוסיף ונעמיק את השאלה המרכזית – איך מחנכים קטן לאיסורים הללו – באמצעות חידוד מבריק וגאוני: ראינו שבשלושה מקומות ספציפיים, מצווה התורה "להזהיר גדולים על הקטנים": דם, שרץ וטומאת כוהנים. וכל אחד שואל למה אלו? מדוע לא מצווה כן באיסורים יותר דומיננטיים ומפתים לטעות בהם, כמו לגרום לקטן לחלל שבת, להאכילו בשר בחלב או לשולחו לגנוב ממון?

במכתב שכתב הרבי לרב ד"ר לאו אליהו יונג, ממנהיגי היהדות האורתודוקסית בארצות הברית וממקימי מערכת הכשרות הגדולה בעולם, ה-OU, מצא כאן **זריקת עידוד עוצמתית להורה ולמחנך**:

שלוש המצוות הללו מייצגות שלושה מצבים קיצוניים בהם מגיע הורה לייאוש. בשלוש נסיבות עלול מחנך להרים ידיים ולומר "הילד אבוד ח"ו, הוא בלתי ניתן לחינוך": 1. כשזוכים **בילד מאתגר עם הפרעות בלתי רגילות**. 2. כשנדרשים לקרוע אותו **מפיתוי ממכר**. 3. כשנדרשים לחנך אותו **לערך מופשט שהורה עצמו אינו מרגיש בטוח בו**.

האיום המלחיץ ביותר הוא **אופי מאתגר**: ילד עם הפרעות שמוציאות אותו מהרוב הנורמטיבי. הוא סובל מהפרעות קשב, הוא עקשן או לא מבין מצבים חברתיים. ההורה משתגע, אבל התור לניורולוג כדי לקבל החלטה על ריטלין הוא בעוד חצי שנה ובינתיים הכיתה יוצאת מדעתה.

האיום השני הוא **תחביב ממכר את הילד**. הראש לא יוצא מהסמארטפון ומהגירויים על המסך. ההורה מנסה לשבת אתו אחרי הצהריים ולפתוח מחברת שיעורי בית – אבל אין עם מי לדבר.

האיום השלישי הוא **ערכים שגם האבא לא מספיק חזק בהם**. האבא מנסה לחנך את הילד להתפלל, ללמוד תורה ולשמור שבת, אבל האבא עצמו לא מבין למה זה חשוב - וכמובן הילד מרגיש את זה.

כנגד שלוש האתגרים דיברה תורה וממלאת את האבא אמונה וכוח בעצמו: בנוגע לאיסור שקצים אומרים חז"ל כי "נפשו של אדם קצה בהם". אדם נורמטיבי אמור לחוש גועל מאכילת בעלי חיים מלוכלכים שרוחשים על העפר. ולכן ילד שנמשך לאכילה כזו ועד שהאבא נדרש לספק לו אותה בידיים, הוא בעל **אופי בלתי נורמטיבי**. והאבא אומר בתסכול: 'הילד מפגר ואיך אפשר לחנכו?'.

איסור דם הוא הקצה ההפוך. חז"ל אמרו שבארץ מצרים "היו שטופים בדם". זה היה מאכל לאומי שאנשים היו מכורים אליו. ולכן ילד שנמשך לאכילת דם – מרפה את ידיו של האבא. איך אפשר לנתק את הילד מהמסך? לקרוע אותו מהקונצנזוס, מתוכנית הטלוויזיה שכולם צופים בה?

איסור טומאה למת הוא האתגר השלישי: כל נושא הטומאה הוא מופשט, ערטילאי, המסתורין שנחשב ל"חוק החוקים" של התורה. אפילו שלמה המלך לא הבין איך המת מטמא והפרה מטהרת. לכן האבא מרגיש ייאוש לחבר את הילד למושגים כה רחניים שאפילו הוא לא מבין אותם.

התורה מצווה על חינוך בשלוש האתגרים הללו, כדי לרמוז על האמונה שלה בכוח המחנך והמחונך.

2. אגרות קודש א/קנב: ישנם נמנעים ומתיאשים משתפעול ההשפעה עליהם, מפני כמה טעמים הנכללים בשלשה: א) אומרים שהמצב עתה הוא כזה שטבע האנשים גס וחומרי ביותר ומותר האדם מן הבהמה אין, ואיך יכנס באזנם ענין של תורה ויר"ש? וע"ז בא הציווי שאפי' האוכל שקצים שהוא אינו בגדר אנושי כלל, שהרי נפשו של אדם קצה בהם, בכל זאת מצווה אתה לחנכו ולהזהירו.

ב) אומרים שתועלת בתעמולה היא רק בנוגע לעניינים שלא הורגל בהם, אבל אם עבר ושנה והתיישן בהנהגתו - אין תקוה שיחזור בו. שלילת דעה זו מבוארת בענין הדם: על הפסוק 'רק חזק לבלתי אכול הדם' – אמרז"ל שהיו שטופים בדם לאכלו (ולכן נדרש 'חזק') ובכל זאת מוכרח ומועיל חנוך.

ג) אומרים שצריך להתעסק בהשתדלות וחנוך דוקא במה שאפשר לבאר למחונך ע"פ שכל וטעם ודעת, אבל במה שתלוי באמונה וקבלת עול והמחונך טוען שאינו מאמין - אין פתח להיכנס עמו בדברים. לזה בא הציווי לגדולים על הקטנים בענין הטומאה - אף שאין לה מבוא בשכל ואינה אלא גזרת הכתוב. **והציווי גופא בכל עניינים אלו נותן כח לפעול בהמחונך והמודרך.**

אחרי ההקדמה הזו, השאלה המרכזית כפולה: איך מרוממים מחונכים מעל האתגרים הללו?

ג. זה היה לפני שנה ורבע, בסוף חודש שבט תשפ"ב. חני ומוסיה הניג, ילדות בנות תשע ושבע, ישבו מול המסך בביתם בצ'נגדו, סין. באותם ימים נערך "כנס השלוחות העולמי" של חב"ד, שמארח גם אלפי בנות שלוחים שמצטרפות לאימותיהם בביקור החגיגי בחצרו של הרבי, אבל סין נותרה סגורה ומסוגרת כשרוב העולם נפתח והבנות נאלצו לצפות בתכנית מרחוק, דרך המסך.

המנחה סיפרה: "יש אתנו ילדות שגרות במקומות לא קלים, שהשליחות שלהן מורכבת והן מתמודדות עם אתגרים לא פשוטים. אנחנו רוצות לפנות אל הילדות הללו ולומר: כל הכבוד לכן, אתן לא לבד".

חני ומוסיה הוציאו את הראש מהמסך וקראו: "אבא, אמא, שמעתם? יש ילדות של שלוחים שקשה להן. הן חיות בתנאים מורכבים. וואו, כל הכבוד להן, הן ממש צדיקות...".

זאת הייתה התגובה של זוג ילדות, ששנתיים לא יצאו מסין ולא ראו את המשפחה המורחבת. שהתמודדו עם הסגר הקשה בעולם, מול משטרה קשוחה וחסרת רחמים. בקצה העולם, בלי אף חברה שדומה להן, בלי בית ספר פיזי ובלי חנות למאכלים כשרים כמו גלידה או ציפס, ובכל זאת הן אפילו לא מדמיינות שקשה להן. להיפך, הן חיות בתחושה של זכות ואושר כבירים.

זה החינוך האפקטיבי: לא מספיק למכור מצוות ובטח לא לשגר אזהרות, אנו מוכרים אושר וכיף. ילדים אוהבים את מה שההורים אוהבים וחינוך מועיל הוא כזה שיש בו אהבה וחדווה. כשמגיע ליל שבת ואבא מקפיד לחזור וארט תורני. הוא אף מבקש מכל אחד מהילדים לומר משהו בעצמו ומצ'פר אותם על כך – הילד יודע שטוב לי תורת פיך. כשמגיע אמצע השבוע ואימא מתלבשת ויוצאת לשיעור – הילדים מרגישים שטוב סחרה מכל סחורה. כשמתקרב חג ואימא אוספת את הילדים להחליט איזה עוגה או גלידה מכינים לחג – הילדים יודעים: התורה כוללת כל הטובות שבעולם.

אדמור"י חב"ד מוצאים זאת בעצם המילה "להזהיר": הפועל "זהיר" מופיע במקום נוסף בתלמוד (שבת קיח, ב): "אבוך במה הווה זהיר טפי?". האמוראים נהגו לשאול זה את זה, במה הייתה המצווה הייחודית שאביך היה זהיר בה? אחד היה זהיר בציצית, עד שלא הלך ארבע אמות בלי ציצית. אחד הקפיד לא לעלות על משכבו בלי ללמד זכות על חברו. אחד הזדרז לקבל שבת מוקדם, אחד מלח ראש הדג והשני הכין ראש הבהמה לשבת וכו'.

מהו דקדוק הלשון "זהיר"? הרי מדובר על מצוות עשה חיוביות ואם כן היה מתאים לשאול באיזו מצווה היה מהדר ומזדרז ולא באיזו נזהר? פירש רבינו הזקן בשם הבעש"ט הקדוש: "זהיר" מלשון **זוהר, מאיר ומנצנץ**. האמוראים התכוונו לשאול איזו מצווה האירה את אביך, זהרה בחייו ומילאה את נפשו וממנה שאב את הכוח והדבקות לכלל מצוות התורה?

כך מפרש הרבי בענייננו: "להזהיר גדולים על הקטנים", על הגדולים להציף באור וחשיבות את המצוות הללו וכך הילדים ירצו לדבוק בהם בעצמם. האבא הכוהן צריך לספר לילדיו בגאווה על הזכות הייחודית שזכו לה. הוא יספר להם כמה קרח היה מוכן לשלם כדי להיות כוהן, איך אפילו הכוהנים הצדוקים בבית המקדש השני, שפכו כל ממונם לזכות להיכנס פעם אחת לקודש הקודשים. הם לא יצאו משם חיים, ובכל זאת באו אחרים בשנה הבאה ותבעו לזכות שוב בכבוד ובעילוי הנפש הזה.

הנה הזדמנות בה קיים זאת הרבי בעצמו: הרב שמואל לו מלונדון, נסע בשנת תשכ"א לנהל שבת עם סטודנטים באוניברסיטה בפנסילבניה. התכנית הייתה מוצלחת, השתתפו בה שלוש מאות סטודנטים ועם עשרים מתוכם, נרקם קשר מיוחד. אחרי כשבועיים הגיעה הקבוצה לשבת בקראון הייטס וביום חמישי בלילה הם נכנסו לפגישת יחידות אצל הרבי. אחד מהם נשאר ביחידות במשך שעה וחצי.

מאוחר יותר סיפר כי הוא כוהן והוא עומד בקשר עם אישה נוכרייה ומתכוון לגייר אותה. הדבר יכול להיות מותר לכל אדם (במקרה של גיור ראוי), אך אסור בהחלט לכוהן. הרבי ניסה למנוע אותו מכך, ולאחר שהסטודנט התקשה להשתכנע, הרבי הצביע על ארון הספרים ואמר: "את כל הספרים האלו למדתי, אני בקי בכלן ובכל זאת אין בכוחי להיות כוהן. לך ניתנה המתנה הזאת מאת ה'. נולדת כוהן ונבחרת לכך. עליך להעריך זאת!". לאחר זמן, הוא ניתק עמה את הקשר.

3. ספר המאמרים תשח/240: קבלה לאבותינו מרבינו הגדול אשר קבל מרבו ורבו מרבו [הבעש"ט הקדוש] דפירוש זהיר מלשון **זוהר ואור** (כמובא בצוואת הריב"ש בתחילתו: מלשון **'והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע'**) והכוונה אבוך במה הוי זהיר טפי - באיזו מצוה האיר לו האור האלוקי יותר?¹

הנה דוגמה פשוטה, איך לרומם את הזכות לשמור את הגבלות הכהונה:

תנחומא: משל למלך שאמר לטבח: בבקשה, אל תראה את המת כל ימך, שלא תטמא פלטרין שלי.

אין זה נטל על הכוהן, אלא התנשאות. הוא מורם מעם בהיותו מייצג המלך. הוא כמו שר ושופט שאינו יכול ללכת לכל מקום. הוא אינו כמו כולם. כך הכוהן הוא משרתו של הקב"ה, נשמתו נבחרה מתוך שישים ריבוא נשמות להיכנס להיכל המלך ולהכין לו תבשיל, כביכול וברור שעליו לשמור על טהרה.

למה הדבר דומה? אצלנו בבית הכנסת יש מתפלל שאינו עולה להגבהת התורה. הוא רופא עיניים בכיר וגדול המנתחים בארץ בתחומו. ולכן אינו יכול להרשות לעצמו להסתכן בשריר תפוס. האם זו הגבלה או גאווה? האם העובדה שאינו יכול לשחק כדורסל עם ילדיו, היא איסור או גאווה יחידה?

אותה רוח התרוממות צריכה לאפיין את הגישה למאכלות אסורות כשרצים או דם:

אברבנאל פרשת שמיני: אסרה המאכלים שהם מתעבים ומשקצים הנפש הטהורה המשכלת ומולידים במזג האנושי אטימות וקלקול התאוות ... ומגרש רוח הטהרה והקדושה שעליה ביקש דוד (תהלים נא): 'לב טהור ברא לי אלוקים ורוח נכון חדש בקרבי'.

טייס אינו יכול להשתכר ולהתגלגל במועדונים כאחד האדם. הוא נדרש לשמור על מוכנות וצלילות כל הזמן. כך, להבדיל, אנו נבחרנו מכל האומות לחבר עליונים ותחתונים, להביא רוח טהרה וקדושה למטה, ולכן איננו יכולים לאכול ג' מאכלים שיונקים משלוש קליפות הטמאות ח"ו ולסתום ולאטום הצינורות שמרגישים את האור האלוקי. עלינו לשמור על **כוסר רוחני** וצלילות טהורה.

אכן זאת השיטה שעובדת. חז"ל מספרים על כוהנים שעמדו בגבורה בלתי נתפסת במשך שעות וימים ארוכים כנגד תאוות היצר, והכל בגלל אותה תפיסת **נכבדות**: אני נבחרתי לכהונה גדולה.

גיטין נח,ב: מעשה בבנו ובבתו של ר' ישמעאל בן אלישע (כהן גדול) שנשבו לשני אדונים רומיים. לימים נזדווגו במקום אחד, זה אומר יש לי עבד שאין כיופיו בכל העולם וזה אומר יש לי שפחה שאין בכל העולם כיופיה. אמרו בוא ונשיאם ונתחלק בוולדות. הכניסום לחדר, זה ישב בקרן זוית וזו ישבה בקרן זוית, זה אומר אני כהן בן כהנים גדולים אשא שפחה (נכרית)?! וזאת אומרת אני כהנת בת כהנים גדולים אנשא לעבד (נכרי)?! ובכו כל הלילה. כיון שעלה עמוד השחר הכירו זה את זה ונפלו זה על זה וגעו בבכיה עד שיצאה נשמתן, ועליהן קונן ירמיה: 'על אלה אני בוכיה עיני עיני יורדה מים'.

כעת מובן מדוע נוקטת התורה בלשון המרוממת "אמור". שכן זו לשון **שבח וגדולה**. התורה קוראת לכוהנים הבוגרים: תרימו את תפיסת הכהונה שלכם והילדים יכבדו ויעריצו הזכות לשמור על טהרתם.

ספר השיחות תשנ 445: 'אמור ... ואמרת - להזהיר גדולים על הקטנים', שכל בני ישראל – הקטנים עם הגדולים – נמצאים במצב של 'להזהיר' מלשון 'זוהר ואור', ואז רואים בגלוי שבחם של ישראל, כמרומז ב'אמור ואמרת' שהוא גם לשון **שבח וחשיבות**, כמו 'את ה' האמרת וה' האמירך היום'.

¹ הערת הרבי בשולי הגיליון **שם**: ביאור העניין על פי המבואר בעץ חיים שער קנ פ"ה ובהקדמת ה"ו לשער ההקדמות, דהמצוה היא לפי מקום תליית נשמתו בנשמת אדם הראשון (ולכן נמשך למצווה השייכת לאותו כוח ותכונה בנשמה, שהרי תרי"ג מצוות כנגד תרי"ג איברי וגידי הגוף והנשמה).

הגאון רבי משה פיינשטיין, מאריך ברעיון הזה בכתביו בתחילת פרשתנו. ובהקדים: **מספרים בשמו כי באותן שנים באמריקה, הייתה תופעה מרתקת: יהודים חרדים מסרו נפשם על קדושת השבת. מדי תחילת שבוע היו מוצאים עבודה חדשה, ומפוטרים ממנה בסוף השבוע, כשהייתה מגיעה השבת והם לא באו לעבודה. הדבר המעניין הוא שהיו שילדיהם המשיכו באותה דרך והיו שילדיהם פרשו.**

הסביר הגאון ר' משה: האבא הראשון חזר הביתה בעיניים נוצצות ואמר: "הרווחתי עולם הבא היום. הכסף לא שבר את האמונה שלי ומי שעזר לנו בנסי ניסים עד היום, יעזור גם הלאה. לעומת זאת, האבא השני, היה חוזר עייף וכבוי. "שוב פוטרתי, שוב איבדתי את העבודה, עד מתי חיי יהודים יהיו למרמס?". כמובן, הילדים לא מקשיבים להנהגה של האבא, אלא למנגינה שמלווה אותה.

בכך מבאר ר' משה שאלה פיקנטיות: נאמר 'אמור ואמרת' וחז"ל מפרשים כנ"ל, "להזהיר גדולים על הקטנים". אבל רגע, הרי שתי האמירות נאמרו **לגדולים עצמם** ומנין שעליהם להעביר הציווי לקטנים? הביאור גדול מאוד: שני הציוויים הם לגדולים עצמם: אחד לומר להם את הציוויים, והשני, לעוררם לשמור הציוויים **בשמחה ובחביבות**, ובמילא הילדים יראו וימשיכו באותה הדרך.

דרש משה (הגאון ר' משה פיינשטיין) ריש פרשתנו: לכאורה גם 'ואמרת' הוא לגדולים ואיך ידעין הציווי לקטנים? אלא לחנך הבנים והבנות אינו מה שיאמר להם שכן צריך לעשות, אם לא יראו שהוא דבר חביב לו מאוד. אבל אם ישמע מאביו שהיו לו ניסיונות גדולים בקיום מצוות שבת ויום טוב ורק שמכל מקום צריך לעמוד בניסיון – לא יתחנכו מזה, דיאמרו שהם אינם גיבורים כמותו. רק כשישמעו שאין שום ניסיון בקיום התורה והוא עניין חביב כל כך שהוא חיינו ואורך ימינו - אז יתחנכו בטוב. ונמצא שצריך לשתי אמירות לגדולים: אחד לעצם האיסור, והשני שיהיה חביב. ומזה אזהרה לקטנים.

בכך מבארים בעלי המוסר נקודה חזקה: הגמרא (סוכה נ"ב) מספרת מעשה קשה מימי שלטון היוונים: אחת מבנות משפחת הכהנים החשובים, בשם מרים בת בילגה, התייוונה ונישאה לאחד משרי הצבא היוונים. פעם נכנסה הפלוגה של בעלה לבית המקדש כדי לחללו ולטמאו, ומרים התקרבה למזבח, בעטה בו בחוצפה וצעקה: "זאב, זאב, עד מתי אתה מכלה ממונם של ישראל ולא עומד להם בעת צרתם?!"

החכמים שהדדעזעו מהנהגתה של "בת כהן כי תחל לזנות" – בת כהן שאמונה על הבית והייתה לה משמרת עבודה קבועה בבית המקדש והיא זו שמזלזלת בצורה כזו - וקנסו את משפחתה (סתמו את הטבעת בה היו מניחים ראש הבהמה לשחיטה ונאלצו להשתמש בטבעת של משמרות אחרות ועוד). הגמרא מתפלאת במה אביה אשם בהנהגתה החמורה של בתו הבוגרת? ועונה: "שואת דינוקא בשוקא דאביו או דאמו". כלומר: התינוק אומר בחוץ את מה ששמע בבית.

כאן מתפלא כל אחד: וכי אביה הכוהן, ראש משמרת הכהונה, שמסר נפשו לעבוד במשך שבוע ימים בבית המקדש בלי לקבל אגורה משכורת, אמר מילים נוראות כאלו על המזבח?! לא, זה היה עדין יותר. שני אבות חזרו משבוע 'מילואים': אחד התיישב בעיניים נוצצות: ברוך ה', מקדש ה' חי, יהודים לא מפסיקים לעלות ולהביא קורבנות ולבקש קרבה. אחד בכה על הקורבן וכולנו בכינו אתו יחד. אחד סיפר על נס עצום שקרה לו והביא קרבן תודה וכולנו רקדנו אתו יחד. אח, איזו זכות, הלואי שבתי בבית ה' כל ימי חיי. ואילו אביה של מרים חזר הביתה, התיישב על הכיסא ונאנח: "מה אנשים משגעים אותנו? אחד מביא מאה קורבנות נדבה. אין לו מה לעשות? שייתן תרומה לעניים בבית התבשיל!". מי צריך לשרוף כל כך הרבה בהמות על המזבח...". ואין פלא שילדה כזו גדלה והתפרצה על המזבח: "עד מתי אתה מכלה ממונם של ישראל...".

פרפרת נפלאה נוספת בדרך החיוב (הארכנו בעבר): ישנו חילוק בולט בקהילות ישראל בסדר ארבע קושיות: בעוד שבנוסח אשכנז, הראשונה היא חמץ ומצה, השנייה מרור והשלישית שני הטיבולים, בהגדת הרמב"ם (ובהגדות הספרדים ורבינו הזקן) מקדימים את השלישית ומתחילים עם הטיבולים.

וכמובן, נוסח הרמב"ם תמוה מכל צד: ראשית, מבחינת חשיבות המצוות. הרי המצה היא דאורייתא, המרור דרבנן בימינו, ואילו טיבול הכרפס במי מלח והמרור בחרוסת אינם רק מנהגי ישראל? שנית, מבחינת סדר הקיום: את המצה (מסדרים תחילה בתוך הקערה ו)אוכלים אותה ראשונה, ואילו את הטיבול השני של המרור בחרוסת שהוא הטיבול העיקרי, עושים רק בסוף. ואם כן, מאיזו סיבה יקדימו הילדים לשאול ראשונה על הטיבולים לפני המצה והמרור?

הרבי מבאר נקודה עצומה (לקו"ש א/245): הרמב"ם מלמדנו את יסוד היסודות של החינוך: ילדים שמים לב למנהגים שמוסיף האבא. הם לא מתרגשים מהמצוות שהוא חייב לקיים, שכן יודעים שהוא חייב לעשות זאת. הם מתחברים למנהגים שהוא מוסיף מעבר למחויב, לניגון של שבת ולטעם המאכלים של אימא. כי ילד מחפש את רגש ההורים, את ההתלהבות והאהבה שלהם. ולכן דווקא אותם מנהגים שהאבא מוסיף מרצונו הטוב – לוכדים את עיניו.

כך אומרים בעולם השיווק: "אף אחד לא יזכור מה אמרת לו, אף אחד לא יזכור מה עשית בשבילו, אבל אף אחד לא ישכח מה גרמת לו להרגיש".

הדברים קשורים, כמובן, לל"ג בעומר, שאנו עומדים סמוכים לו. ראשית, ספרו של רשב"י נקרא בשם "ספר הזוהר" מהטעם הזה בדיוק, כמאמר רעיא מהימנא לרשב"י (זוהר חלק ג קכד, ב): "והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע – בהאי חיבורא דילך, דאיהו ספר הזוהר".

כהמשך ישיר לכך, תיקן רבינו את מצעד תהלוכות ל"ג בעומר, בהם צועדים רבבות ילדי ישראל ברחובה של עיר, בגאווה ובחדווה יהודית שאין דומה לה, מתוך שבח והודאה על זכותנו להיות חלק מעם קדוש. לא נותר אלא לייחל, כפי שגילה משיח צדקנו לבעל שם טוב, כי בזכות העיסוק בתורתו של רשבי והפצת המעיינות חוצה, נזכה להתגלות מלכא משיחא בקרוב ממש – והרי כבר הפיצו!

נסיים בסיפור מרטיט (מתוך הספר אל תחטאו בילד, הרב יחיאל יעקובסון): "אבא שלי היה סייד פשוט. הוא לא הבין בגידול ילדים ולא ידע לחנך. הוא לא ידע לקרוא עברית ובקושי הצליח להתפלל. הוא לא לימד אותי תורה, לא חניך לערכים ולא הדרוך איך להתמודד עם אתגרי-החיים. אבא היה שורד שואה, ואילו אני רב קהילה, איש חינוך, ר"מ בישיבה, אבל אני כל כולי רק בן של אבא שלי.

"קופת צדקה הייתה בביתנו, קופסת פח ישנה ועלובה, שהייתה תלויה מול דלת הכניסה. מדי ערב, כשחזר הביתה מותש מעמל יומו, היה ניגש אבא אל הקופה, מתבונן בה בריכוז ובשתיקה, אחר כך מכניס ידו אל כיסו ושולף שלוש מטבעות קטנות. אבא היה בורר מטבע אחת, מביט בה בעיון עמוק ולאחר מכן משלשל אותה אל קופת הצדקה. אבא היה עוצם עיניו ולוחש: "תודה שנתת לי בן". שוב היה לוקח מטבע נוספת ובאותה רצינות עמוקה היה מוסיף: "תודה שנתת לי בן שמברך ומתפלל". לבסוף היה משלשל מטבע שלישית: "רק בקשה אחת לי, שהבן שלי ימשיך לברך ולהתפלל, יותר אני לא צריך כלום". כך מדי ערב וערב, לאורך עשרות שנים.

השנים נקפו וזכיתי להקים בית. חלפו שמונה שנים של בכי ותפילה והשתדלויות רפואיות, עד שזכיתי ונולד לי בן. ברגע שהתבשרתי על הלידה, קפצתי ממקומי. לא על מנת לבשר לאיש כי לא ראיתי איש שטוף דמע והלום שמחה, התחלתי לרוץ. הגעתי אל בית אבא ונעמדתי מול הקופה, כשהדמעות על לחיי פתחת את אגרופי הקמוץ והוצאתי פרוטה ראשונה מבין השלוש: "תודה שנתת לי בן...". לפתע הרמתי ראשי ומישהו עמד לידי. אבא היה שם וגם הוא החזיק שלוש פרוטות.

זהו, זו הירושה שנותרה לי, אוצר גדול מכסף וזהב: הקופה שליוותה אותי אז ומלווה אותי עד עולם.

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב